

ONTOLINGVISTIKA — 21. GADSIMTA ZINĀTNE

Dace Markus

Rīgas Pedagoģijas un izglītības vadības akadēmijas (RPIVA) Bērna valodas pētījumu centra darbinieces Dace Markus, Inese Freiberga, Agrita Tauriņa, Sarmīte Tūbele un Anna Vulāne no 3. līdz 7. maijam pārstāvēja Latvijas Zinātņu akadēmiju Starptautiskajā zinātniskajā konferencē Sanktpēterburgā, kas bija veltīta A. I. Hercena Krievijas Valsts pedagoģiskās universitātes Bērna valodas katedras 20. gadadienai. Konferencē referēja zinātnieki no Bulgārijas, Čehijas, Holandes, Igaunijas, Kazahstānas, Krievijas, Latvijas, Lietuvas, Polijas, Serbijas, Somijas, Ukrainas, Vācijas un Zviedrijas. Īpaši plaši bija pārstāvētas dažādas Krievijas pilsētas: Arhangeļska, Abakana, Jekaterinburga, Ivanova, Iževska, Čeljabinska, Čerepoveca, Maskava, Novosibirska, Sanktpēterburga, Kemerova, Orla, Perma, Saratova, Tomska, Uljanovska, Vladivostoka, Volgograda, Voroneža. Bērna valodas katedra profesores Stellas Ceitlinas vadībā ir izveidojusies par vadošo bērnu valodas pētījumu centru Krievijā, tādēļ jubilejas reizē saņēma rakstiskus apsveikumus no Krievijas Zinātņu akadēmijas Valodniecības institūta un Krievu valodas institūta, no Bērniņas pedagoģiski psiholoģisko problēmu institūta, no Belgorodas, Čeljabinskas, Gdaņskas, Maskavas, Orlas, Permas, Saratovas, Tulas un Voronežas universitātēm, kā arī no padagoģisko žurnālu redakcijām. Cieņu katedras darbam apliecināja arī visi konferences dalībnieki.

Konferences nosaukums "Ontolingvistika — 21. gs. zinātne" liecina par to, ka valodniecības nozare ir stipri mainījies. Šīs maiņas nav tādēļ, ka būtiski būtu palielinājies

lingvistisko zināšanu apjoms, bet gan tādēļ, ka paplašinājušās valodniecības robežas un priekšstats par pētījumu objektu. Valodniecība mainās no valodas iekšējo likumsakarību izpēti uz plašāku pētījumu lauku. Šajā procesā līdzās jau zināmām salīdzinoši jaunām apakšnozarēm, kā sociolingvistika, psiholingvistika, pragmatika u.c., arvien vairāk nostiprinās arī ontolingvistika — nozare, kurā pēta valodas ontogēni. Bērna valodas pētniecībā tas nozīmē atteikties no pastāvīgas bērna valodas salīdzināšanas ar pieaugušo valodu, bet pētīt bērna valodu kā patstāvīgu fenomenu saistībā ar bērna intelektuālo, emocionālo un fizisko attīstību. Konferences dalībnieku raksti publicēti Sanktpēterburgas izdevniecības "Златоуст" rakstu krājumā "Онтолингвистика XXI века". Krājumā ievietotajā pirmajā rakstā profesors K. Sedovs no Saratovas raksturo valodniecības paplašināšanās procesu kā šīs nozares plaša humanitāra statusa atgūšanu, norādot, ka ontolingvistikai ir humanitārajām nozarēm atbilstoša misija, kas ļauj būvēt (saprāšanās — *D.M.*) tiltus starp dažāda vecuma cilvēkiem, palīdz sabiedrībai risināt mūžīgo tēvu un bērnu problēmu. Ontolingvisti pēta bērnu, pusaudžu un jauniešu sazināšanās spēju attīstību, analizē, kādi apstākļi veicina un kādi traucē runas attīstību, sniedz palīdzību pedagogiem, defektologiem, psihologiem, vecākiem.

Bērna valodas un vienlaikus bērna attīstības pētniecība ir izveidojusies par mūsdienīgu zinātņu apakšnozari arī Latvijā. Šajā virzienā nu jau gandrīz piecus gadus rezultatīvi strādā RPIVA Bērna valodas pētījumu centrs. Latviešu valodnieces un pedagoģes

uzstājās ar ziņojumiem par 5–6 gadu vecu bērnu runas attīstību un priekšstatiem par viņu sociālo lomu (A. Tauriņa), par divskaņu [ie] un [uo] fonoloģiju latviešu un lietuviešu bērnu runā (D. Markus), par latviešu bērnu vārddarināšanas ievirzēm (A. Vulāne), par lasītinteresi kā svarīgu lasītprasmes veidošanās faktoru (S. Tūbele), par daiļliteratūras ietekmi uz vecākā pirmsskolas vecuma bērnu personības attīstību (I. Freiberga).

Konferences starplaikos pētnieces no Latvijas tikās ar A. I. Hercena Krievijas Valsts pedagoģiskās universitātes rektoru prof. Valēriju Solominu un universitātes prezidentu prof. Genādiju Bordovski, pārrunājot vēl ciešākas zinātniskās sadarbības iespējas. RPIVA un A. I. Hercena Krievijas Valsts pedagoģiskajai

universitātei jau ir kopējs sadarbības līgums, bet šoreiz tika noslēgts arī atsevišķs, konkrētizēts sadarbības līgums ar prof. S. Ceitlīnas vadīto Bērna valodas katedru.

Bērnu valodas pētniecībai Krievijā ir bagāta vēsture un šobrīd arī daudz pētniecības struktūrvienību dažādās Krievijas pilsētās. Sadarbība ar pētniekiem Krievijas vadošajā pedagoģijas universitātē Sanktpēterburgā paver iespējas RPIVA Bērna valodas pētījumu centram uzzināt Krievijā veikto bērnu valodas pētījumu jaunākos rezultātus un apmainīties pieredzē, savukārt RPIVA izdotā žurnālā “Ad verba liberorum” (“Pie bērnu vārdiem”) numuros publicētie vadošo Krievijas bērnu valodas pētnieku raksti ir pieejami arī lasītājiem Latvijā.